

Erdőmérnöki múlt, jelen, jövő

Interjú Náhlik András dékánal

– Milyen érzés egy 200 éves alma mater dékánjának lenni?

– Bevallom, felemelő, de egyben – hogy közhellyel éljek – nagy felelősség is, hiszen éppen az intézmény múltja, hírneve kötelez. Ráadásul a 200 év alatt talán soha nem volt érezhető ilyen mozgás, strukturális változás, mint most. Elég, ha csak azt említem, hogy az oktatást a bolognai elveknek megfelelően kell kialakítanunk...

– Kérlek, hogy az olvasók kedvéért tekintsük át, hogy mit is jelent ez az oly sokat emlegetett – s olykor bírált – bolognai rendszer.

– Nos, akkor kezdjük azzal, hogy volt egy jól bevált ötéves képzésünk, melyben okleveles erdőmérnököket képeztünk egy egységes, megszakítatlan rendszerben.

– Mondhatni, a 200 év alatt bevált rendszerben.

– Igen, de azért a 200 év alatt is voltak a tantervekben és a képzés időtartamában kisebb-nagyobb változások. Az igaz, hogy nem ilyen gyors és olykor nehezen követhető követelményrendszerben. A '90-es évek elején bekövetkezett politikai változások után először szakirányokat vezettünk be, majd át kellett térnünk a kreditrendszerre. Ez azzal járt, hogy újabb és újabb tárgyakat kellett felkínálnunk a hallgatóknak, ami leggyakrabban úgy történt, hogy a már meglévő hagyományos tárgyak részterületeit fejlesztették az előadók önálló tárggyá. A bolognai ún. lineáris oktatási rendszernek az a lényege, hogy az ötéves képzést meg kellett bontanunk egy három és fél éves alapképzésre és egy erre épülő mesterképzésre. A hallgató, anélkül, hogy újra kezdené tanulmányait, szerezhet oklevelet (mesterdiplomát) egy kvázi régi főiskolai szintű képzés után is. Mert ugye régen más szakokon volt a főiskolai és az egyetemi képzés. Az egyikből a másikba nem volt átjárás, vagy csak korlátozott mértékben. Most, ha valaki abszolválja a főiskolai szintű alapképzést, és oklevelet akar szerezni, akkor nem kell újrakezdenie a tanulmányait, hanem további két évet „ráféjel”.

– És mi az az úgynevezett FSZ-képzés?

– Felsőfokú szakképzés, ami egyetemekhez kötött, de a középiskolák is részt vehetnek benne. Az itt szerzett kreditpontok egy részét tovább lehet vinni az előbb említett alapképzésbe. Majd, mint említettem, ez folytatódhat a mesterképzéssel és végül a doktorképzéssel lehet befejezni az egyetemi tanulmányokat.

– Ez idáig rendben is lenne, de a leendő szakember, illetve a szülő a praktikumot nézi. Mire jók az egyes szintek?

– Hát ez nehéz kérdés, amit innen, az egyetem falai közül nem könnyű megválaszolni, mert majd a gyakorlat mutatja meg, hogy mire lehet használni a különböző felkészültségű szakembereket. Ami az erdész FSZ-képzést illeti, a szakalapítási kérelem (amit az egyetem az összes érintett szakközépiskolával együtt adott be) elbírálásának folyamata jelenleg zajlik. Szintje hasonló a technikusképzéséhez. Ez a képzési forma is a fejlett országokból „gyűrűzött be”. Nálunk, bár sok szakterületen már több éve folyik, sok vitára ad okot. Úgy tűnik, a munkaerőpiac nemigen tud mit kezdeni vele. Szándékaink szerint jövőre indul be az egyetemhez tartozó Roth Gyula erdészeti szakközépiskolában egyetemi oktatók közreműködésével. Végzés után az alapszintű képzéshez felvételizni kell. Aki ide bekerült, annak nem feltétlenül kell mind a hét szemesztert végighallgatnia, akár hamarabb is befejezheti az alapképzést.

– A technikum, illetve szakiskola elvégzése után a végzett hallgató alkalmas kerületvezetői, műszaki vezetői állás betöltésére. Mennyivel több az FSZ-képzést is sikeresen abszolváló lehetőség?

– Vélhetőleg ugyanazt a szintű fel-

adatot kapják majd, de nekik nagyobb az esélyük az egyetemi alapképzésben folytatni tanulmányaikat.

– Azt nem értem, hogyha az érettségi után – legyen az technikai vagy gimnáziumi – jelentkezik a diák FSZ-képzésre, és az itt lehallgatott két év után is lényegében szaktechnikus lesz, akkor minek járt technikumba, hiszen az általános gimnáziumból jött is hasonló értékű bizonyítványt kap?

– Hát ez az! Éppen ezért valószínűleg nem is lesz érdemes technikai oklevéllel FSZ-képzésbe kezdeni. Másrészt féltő, hogy ez utóbbi kiszorítja a technikusképzést, bár ha az oktatási kormányzat továbbra is alacsony felvételi keretszámokat határoz meg erre a képzési formára, akkor ilyen veszély nem fenyeget. Kérdés, a

jövőben hogy fér meg egymás mellett a két oktatási forma? Ugyan az FSZ-képzés kétségtelen előnye, hogy elvégzése „belépő” lehet az egyetemre, ám könnyen lehet, hogy az alapképzésre felvételt nem nyert, gyengébb képességű hallgatók alternatív lehetősége lesz. Rátérve az alapképzésre: ez három és fél éves, ami hat félév elméleti oktatásból és fél év üzemi gyakorlatból áll. Ez utóbbi részleteit most dolgozzuk ki. Féltő volt, hogy a hetedik szemeszter költségére nem lesz forrás, de végül is úgy néz ki, hogy megkapjuk a hallgatói fejkvótát. Ha a gyakorlat lebonyolítása tényleg nem okoz majd anyagi veszteséget a Karnak, részünkről üdvözlendő lesz a végzős hallgatók felkészültségének ilyen módon történő közelítése az erdőgazdálkodás, a leendő munkahely elvárásaihoz. Természetesen a Kar az úgynevezett akkreditált üzemekkel szerződést köt, mint például az erdőgazdasági zrt.-ekkel, a szakigazgatási hivatalokkal stb.

– Bárki továbbmehet a mesterképzésre?

– Nem. Úgy néz ki, hogy csak korlátozott számban lehet továbbmenni, mert limitált lesz a létszám, hozzávetőleg 30%-a az alapképzetteknek. Ez, ha 50-60 alapképzésben végzett hallgatóval számolunk, meglehetősen kis létszám, ami valószínűleg nem elégíti ki a

munkaadói igényeket. Szakfőosztályunk segítségével most végzünk egy felmérést, ami előreláthatólag 45 fő körüli igényt fog jelezni. A jelenlegi álláspont szerint 30% felett nem fogunk fejkvótát kapni, és pillanatnyilag azt sem tehetjük meg, hogy költségtérítéssel vesszünk fel hallgatókat. A piaci igények ismeretében kérvényezni fogjuk, hogy felvehessünk többletlétszámot.

– *Minden bizonnyal az alapképzetek tehetőségesebbjei töltik majd ki az űrt. Úgy tűnik, hogy itt sem jobb a helyzet, mint másból, mivel az igényfelmérést megelőzte a felvehető létszám felülről jövő szabályozása. De gyanítom, hogy ott van az eb elbantolva, hogy egyszerűen nincs pénz, csak a 30%-ra.*

– Reménykedünk, hogy kedvezően alakulnak ez ügyben a tárgyalásaink. Ugyanakkor tudott, hogy az oktatási kormányzat elhatározta, drasztikusan csökkenti az agrár-felsőoktatás felvételi helyeinek számát. Amennyiben mégis plusz létszámot kapnánk, azzal pénz is járna, akár államilag finanszírozott, akár költségtérítéssel helyeket kapunk.

– *Evezzünk viharosabb vizekre. A NYME-en a felduzzadt számtalan szak, kar között az erdőmérnökképzés – gondolom – átértékelődött, épp úgy, mint a 21. században betöltött szerepe. Mert egyrészt a környezetbarát megújítható energiaforrásról, másrészt az ökoszisztéma kíméletesebb használatáról kell oktatni. A hagyományos erdőmérnökképzés körül minden rendben van?*

– Itt különböző dolgokról beszélünk. Az erdőmérnöki kar, oktatógárdájának minőségét, az egyetemi vezetők számát, a hagyományokat tekintve, ma is meghatározó kara a Nyugat-magyarországi Egyetemen. A kar már 1993-ban indított más szakokat, ami egyáltalán nem volt negatív hatással az erdőmérnökképzésre. Sőt, ennek kapcsán a hallgatóknak nagyobb kitekintésre van lehetőségük, hiszen áthallgathatnak az egyik szakról a másikra, ismereteik szélesednek, látóterük bővül. Ezt úgy értékelem, hogy szakmánk bezárkózottsága oldódott, egyelőre legalábbis az oktatás szintjén. Elég, ha csak a természetvédelmi mérnöki vagy a vadgazda mérnöki szakra utalok. Másrészt fontosnak tartom azt is, hogy az említett két szak vagy más szakjaink hallgatói is megismerhetik, megismerik az erdészszakma alapjait, annak nehézségeit, kényszerpályáit. Ha egyáltalán valamiféle vesztélyről beszélhetünk, az sokkal inkább abban rejlik, hogy meg tudjuk-e ésszerűen bontani a hagyományos képzést

az előbb felvázolt alap- és mesterképzésre. Hogy milyen elvek szerint végezzük el ezt a számunkra előírt átszervezést, és kérdés az is, hogy a szakma mit tud kezdeni az alapképzést végzett szakemberekkel. Hogy nekik lesz-e lehetőségük a későbbiek folyamán tovább képezni magukat. A fő dilemma tehát az, hogy mit oktattunk az alapképzésben, és mit később. Egyszerűsítve: nyilvánvaló, hogy a szakmai alaptárgyakat, az erdőművelés, erdőhasználat, erdővédelem meghatározó részét vagy az erdőrendezés alapjait itt kell leadni, hiszen ezen ismeretek nélkül nem erdész az erdész. Így kerültek a mester szakba a műszaki tárgyak, mert ettől mérnök a mérnök. Az elv jónak tűnik, mégis úgy gondolom, hogy eddigi elképzeléseinken még lehet csiszolni. Összehívtunk egy tanácskozást, melyen a vezető oktatók és az MTA Erdészeti Bizottsága vett részt. Felmértük, hogy az EU-ban és Észak-Amerikában milyen a képzés és milyen elhelyezkedési lehetőségek vannak. Értékeljük a már elindult alapképzésünk tantervét, és beszéltünk a tervezett mesterképzés alapelveiről. A 200 éves évforduló egyik rendezvényén, a szakmát is bevonva vitafórumot szerveztünk az erdészeti felsőoktatásról.

– *Jó, jó, bár nem hiszem, hogy az ilyen nyilvános fórumokon el lehet dönteni ezeket a nagy borderejű kérdéseket, különösen akkor, amikor úgy bírlik, hogy Gyöngyösön és Debrecenben egy sajátos erdőmérnökképzés indulna be. Egyfelől korlátozott fejkvóta? Másfelől szabad a gazda?*

– A fórumoktól a követendő irány kijelölését vártuk, aminek maradéktalanul eleget is tettek. Oktatási és gyakorlati szakemberek egységesen állást foglaltak abban, hogy törekedni kell az egységes képzés visszaállítására, a szakma igényeinek megfelelő számú mesterképzési hely megszerzésére, a műszaki képzés súlyának megtartására. Korábban felmerült a kérdés, hogy nem túlsúlyos-e a műszaki képzés. Egy felmérés igazolja, hogy – némely vélekedésekkel ellentétben – Európában máshol is erős. Például a Németországban végzett erdőmérnökök ilyen irányú képzése lehetőséget ad arra, hogy Kanadában vállaljanak munkát.

– *Nem hiszem, hogy szerencsés azért képezni a hazai mérnököket, hogy tudásukat külhonban kamatoztassák, ami lényegében szellemi exportot jelent úgy, hogy hazánknak abból semmi haszna nincs.*

– Ezzel én is egyet értek, de ez csak egy példa volt. Ezzel együtt, abból nincs nagy baj, ha a magyar erdőmérnök néhány évet külföldön praktizál, majd tapasztalatokat szerevezve, más szemléletet megismerve hazajön, és itt folytatja munkáját.

– *Ha bazajön...*

– A magyar munkaerő mobilitása meglehetősen alacsony, ami az agrárszférában vélhetően különösen jellemző. Összességében nem gondolom, hogy a műszaki képzésünket le kellene építenünk. Viszont az erdőmérnököknek meg kellene adni azokat a jogosítványokat, amik megilletik és ezt a gyakorlatban is érvényesíteni kell. Például, hogy erdei feltáró utakat csak erdőmérnök tervezhessen.

– *Gondolod, hogy ez a mai liberális szemléletű világban elérhető?*

– El kell érni, mert az erdőmérnök van azon erdőismereti, ökológiai tudás birtokában, ami egy erdészeti feltáró út nyomvonalának megtervezéséhez, kivitelezéséhez kell. Sajnos, ma ott tartunk, hogy geodéziai munkát sem tervezhet önállóan erdőmérnök, mert azt csak a geodéziai mérnök írhatja alá. Minden szakma védi a saját érdekeit, pont az erdész ne tenné?

– *Ezért kellene megakadályozni azt, hogy Gyöngyösön és Debrecenben felsőfokú erdészsképzés legyen.*

– Ennek érdekében mindent megteszünk, hiszen a jelenleginél akár kétszer több erdőmérnököt tudnánk kibocsátani megfelelő színvonallal és hagyományokkal az oktatásban és a nevelésben. De ugye felsőfokú erdészsképzést csak erdőmérnökök segítségével lehet megvalósítani... Ezért is volt fontos számunkra a szakma kiállása az említett fórumon az egyedül Sopronban folytatandó erdőmérnökképzés mellett.

– *És itt, a felduzzasztott karok, szakok mellett hogy állunk a hagyományápolással?*

– A kar minden szakjának hallgatói egyaránt ápolják a hagyományokat. A selmeci hagyományok nem kirekesztőek. Ahogy 200 évvel ezelőtt az erdészek, 50 évvel ezelőtt a faiparosok fogadtattak be, úgy most a kar többi szakja. A létszám bővülése nem olyan mértékű, hogy a hagyományok felhígulásával fenyegetne. Most az Erdőmérnöki Karról beszélek, amely a Faipari Mérnöki és a székesfehérvári Geoinformatikai Karokkal együtt a hagyományápolás letéteményese volt és maradt. A rendszerváltoztatás után kicsit visszaesett a hagyományápolás, de az a benyomásom, hogy az utóbbi 6-8 évben

ismét felerősödött és népszerű lett, annak ellenére, hogy a kreditrendszer bevezetésével gyakorlatilag megszűntek az évfolyamok, azok a közösségek, amelyekben elsősorban műhelyei voltak a régi szokások ápolásának. Elég, ha csak a balek-firma-kapcsolatra vagy a szakestélyekre gondolok, melyek végül is évfolyamrendezvények, évfolyamfüggők voltak.

– *Ez nagyon nagy baj.*

– Valóban, én is így látom, éppen ezért lehetőségeinkhez mérten felkarolunk minden olyan kezdeményezést, ami a hagyományápolással kapcsolatos. Ilyen például a Selmeci Társaság vagy a Fröccsöntő Sasok, ilyenek a selmeci utak. Ezeket a kezdeményezéseket anyagilag is támogatjuk.

– *Úgy bírlik, a balekoktatás az utóbbi években igencsak eldurvult. Erdőmérnök szülők panaszkodnak, hogy nemcsak etikátlan momentumok kerülnek a beavatási szertartásba, hanem olykor horrorisztikus elemek is.*

– A balekoktatás hallgatói rendezvény, a kar a helyet biztosítja és anyagilag támogatja. Közvetlenül nem felada-

ta, nem is akar beavatkozni. Annyit tehetünk és teszünk, hogy a rendező firma-évfolyamokkal leülünk és megbeszéljük a problémákat, elmondjuk miről is szólnak valójában a selmeci hagyományok. Valóban, mi is hallunk, érzékelünk túlkapasokat, másrészt, a másik oldalról túlérzékenység is tapasztalható, de végül is, összességében nem olyan tragikus a helyzet, ami közvetlen beavatkozást igényelne.

– *Szokatlan helyzet állott elő, hiszen a tanári karnak olykor egyszerre kell oktatni, kutatni és pénzt keresni. Az oktatók általában szellemileg kifinomult emberek, akiktől az üzleti szemlélet többnyire távol áll. Hogyan lehet ezt kezelni?*

– Jelenleg a kar számára biztosított támogatás nem elegendő a bérek kifizetésére. Nem tehetünk mást, mint a katedrán töltött időn kívül pénzért vállalunk kutatási, szakértési, tervezői feladatokat. Ez önmagában nem lenne baj, mert az oktatói munka velejárója a kutatás. A probléma az, hogy a kutatási pénzek is egyre vékonyabban csordogálnak, másrészt, ha az alaptevékenység-

get ilyen bevételekből finanszírozzuk, a kutatási feladat ellátása kerülhet veszélybe. Ez mindenképpen kényszerhelyzet, de azt hiszem, mindent egybevetve még mindig jobb, mint a létszámleépítés. Az oktatók óraletterhelése elérte a törvényileg előírt és ésszerű maximumot. Több terhet nem rakhatunk az oktatókra, ezért ésszerűsíteniünk kell az oktatást. Mivel hiányfinanszírozást kell folytatnunk, intézetvezetőnek a menedzsment típus kívánatos. Nem vagyok benne biztos, hogy ez szerencsés megoldás, sokkal inkább kényszerhelyzet.

– *A dékáni irodába jövet volt időm alaposabban körbejárni a botanikus kertet, és őszintén meg kell mondanom, hogy elszomorító látvány fogadott. Nemcsak a lepusztult kert, hanem a bajdan tanárnak, diáknak örömet, felüdülést jelentő uszoda – finoman fogalmazva is – lesújtó látványa, úgy érzem, méltatlan a 200 éves évfordulóhoz.*

– A botanikus kert állapota az anyagi helyzetre vezethető vissza. Remélem, hogy rövidesen kedvező változás áll be a terén, az erre fordítható anyagi fedezet ebben az évben magasabb, mint eddig volt. De meg kell jegyeznem, túlzott és elfogult az észrevétel anélkül, hogy megemlítenéd az épületekben bekövetkezett változásokat. És nemcsak a külsőre vonatkozóan, hanem a belső átalakításokra, labor korszerűsítésekre is. Az uszoda helyén tervbe vettük egy korszerű bemutató épület kialakítását, de sorolhatom tovább. Kollégiumainkat teljes egészében megújítottuk, sok férőhellyel gyarapítottuk, szállodai minőségben. A hidegvíz-völgyi hidrológiai kutatóházat felújítottuk és korszerűsítettük, akárcsak a mosonszolnoki vadbiológiai kutatóházat. A Fertő tavon is újjászültetett az üdülőház, amit oktatási-kutatási célra használunk mint madártani és vadbiológiai objektumot. Sümegi oktatóbázisunkat korszerűsítettük. Az Erzsébet kertben megépült a kar új, modern oktatási épülete, benne egy több mint 200 fős nagyelőadóval. Mindennek persze olyan ára van, amit részben a jövőben törlesztünk, hiszen a felújítások, épületek többsége ún. PPP konstrukcióban készült, ami a magántőke bevonását jelenti bérleti díj fizetése ellenében. Mégis, ha nem akarunk lemaradni a hallgatókért folyó versenyben, előre kell menekülnünk, ennek pedig ez az ára.

– *Köszönöm a beszélgetést. Kíváncsi vagyok, hogy elképzeléseitek valóra válnak, továbbá sok sikert az Erdőmérnöki Kar fennállásának 200 éves jubileumához.*

Pápai Gábor

Varga Csaba TAVASZ

A TO, TÁ szógyök az ősnyelv gyökeinek egyike. Jelentése: egy vagy több irányba kiterjedő, szétféle tartó, végül is e gyök távolító értelemnyű. Ennek az ősgyöknek a távolító értelemnyé adja meg például a tol, túl, -tól, -tól, toj (kitolja magából), taliga (tol-og-a), talicska (tol-icska) stb., s mint szétterülő: talaj, telep, terep, tér, tanya, táj, tál, tálca, tát, tágul, tágas, taszít, tart (valamerre), tántorít, ténfereg stb. szavak jelentését. Tehát számunkra nem idegenből átvett ez a gyök.

TO, TÁ régi kiejtéssel: tou, táo. Ezekből az ősi, kettős magánhangzós gyökszavainkból a szóvégi magánhangzó vagy kiesett vagy v-vé vált idővel, mint: houhav-hó, szöü-szöv-szö. Így keletkezett a TO, TA ősgyök tov, tav kiejtési változata is. Pl. táv, tova, távol, távolság, távolít, távlat, távozik, tavaly, de innen a távla, v-b módosulattal: tábla (számos nyelvben a v-t b-nek ejtve: tabula, tablet) szó is, mert hogy ez is szétterülő. Maga a tav, tó, tócsa szó is egyszerűen csak kiterjedőt, szétterülőt jelent, semmi mást ne gondoljunk hozzá.

E TO, TÁ, régiesen: tou, táo gyökből az egykori táos, touos, u-v: tovos, tovosz, ma tavasz szó. Tavasz jelentése tehát annyi, mint ta-os: szétmenős, azaz olvadós, tócsás.

Erre több tökéletes igazolás is található.

- 1) Az ógörögben (mivel v hangot nem ejtettek, helyette leggyakrabban ph [φ] betűvel jelzett hang szerepelt: 'típhosz' [τῑφοϛ], azaz tífosz, mai kiejtéssel: tavasz, szótári jelentése pedig: tócsa, tocs. Egyébként megjegyzem, mert nem igazán közismert, hogy az ógörög kori -osz helyett ma gyakran -os szerepel (pl. ógörög édusz ma édes, megasz ma magas, pürrosz ma piros).
- 2) A latinban v-b cserével: a) 'tabeo' > taveo, azaz tavol: tóvá válik, 'tabes' > taves, azaz tavasz = olvadás, 'tabesco' > tavesko, azaz taviskol, tavacska = olvad.
- 3) A szlovákban 'tavít' [tavít] = olvaszt, 'tavics' [tavič] = olvasztár.
- 4) Angol 'thaw' = olvadás, kiolvad, megolvaszt. Lám, az angolban – s látjuk alább, hogy a németben is – még a szép, régi kettős magánhangzóval ejtjük a tó (tou) és a tócs (tauch) szót.
- 5) Német 'taucher' (tauch + er) = tócsér, ami alatt búvárt értenek.

A tapasztalat szerint is tocsogós, locs-pocs időszak a tavasz.